

Ramon Solsona va a la muntanya

Carles Montpart Tura

L'obra literària de Ramon Solsona, prou consolidada a hores d'ara, rep un nou impuls amb la seva última novel·la. Amb Allò que va passar a Cardós l'autor barceloní s'endinsa en el paisatge de la vall de Cardós per fer-nos arribar una crònica sentimental i històrica de les grans obres hidroelèctriques que van foradar aquestes muntanyes en plena dictadura franquista.

De professor a escriptor

Ramon Solsona (Barcelona, 1950) és llicenciat en Filologia Romànica Hispànica per la Universitat de Barcelona i va compatibilitzar fins a l'any 1992 la feina de professor de secundària amb la publicació dels seus primers escrits literaris. Un cop demanada l'excedència, es dedica ja professionalment de ple a la literatura i al periodisme, aquesta darrera ocupació de la mà del suplement satíric *Ahir* del diari *AVUI*, mitjà on col·labora regularment amb poesies de caire humorístic sota el pseudònim de "Lo Gaiter del Besòs". De fet, el primer llibre que publica és un recull d'aquestes poesies amb el títol de *Sach de Gemecs* (Barcelona, Llibres de l'Avui, 1989). Aquest vessant humorístic, inclosa la signatura amb pseudònim —el seu àlies satíric— Solsona el recuperarà més endavant amb la publicació del recull de poemes *Botifarra de pagès!* (Pòrtic, 2013) amb el qual denuncia la catalanofòbia i la corrupció a l'Estat espanyol.

La seva primera novel·la, *Figures de calidoscopi* (Quaderns Crema, 1989), va ser rebuda amb grans elogis per la crítica i va tenir una notable acollida per part del públic lector. L'obra, molt ambiciosa des del punt de vista formal —fet que va sorprendre tothom per tractar-

se d'una primera novel·la— i narrada amb un virtuós exercici de variació de registres lingüístics, presenta set versions d'un mateix personatge, cadascuna de les quals és una reflexió sobre com l'atzar, les circumstàncies i els factors externs acaben determinant la nostra vida. En aquesta primera obra ja destaca especialment una virtut literària que esdevindrà una de les constants més innovadores de l'obra de Solsona: la gran curiositat i l'extrema sensibilitat lingüística de l'autor per captar i reflectir —especialment en els diàlegs— tota

Ramon Solsona

la potencialitat expressiva dels diversos nivells que configuren la llengua catalana.

El següent llibre, *Llibreta de vacances* (Quaderns Crema, 1991) és, segons el mateix autor, un llibre de proves o d'exercicis de cara a les seves pròximes creacions i una obra en què, a través d'un recull d'onze contes, dona via lliure a la seva faceta més humorística — una altra constant de tota la seva producció literària— especialment amb l'apèndix final on proposa diversos exercicis escolars per a cadascun dels contes. El llibre, que no va ser tan ben acollit per la crítica com *Figures de calidoscopi*, presenta els contes agrupats en tres seccions: "Allegro assai", amb quatre històries d'amors i desamors entre les quals sobresurt el conte "Cerezo rosa" pel seu final sorprenent; "Andante", amb tres relats més sobre els efectes del pas del temps, i "Allegro giocoso", que presenta quatre exercicis satírics sobre el món literari català. Solsona

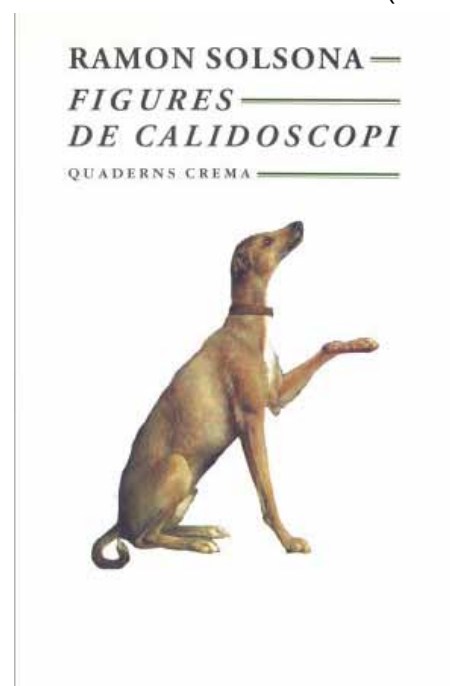

no tornarà a publicar un altre llibre de relats, en aquesta ocasió amb un total de cinquanta, fins al volum *Cementiri de butxaca* (Columna 2006), recull en el qual, a partir del *leitmotiv* de la tomba, l'autor ens dona una humorística visió de la complexitat de la vida i del pas del temps, amb un estil literari que sovint recorda el de l'escriptor Pere Calders.

Una obra multipremiada

Dos anys després de *Llibreta de vacances*, Ramon Solsona torna a la novel·la amb *Les hores detingudes* (Quaderns Crema, 1993), una de les seves creacions més elogiades i premiades. L'obra, que analitza el buit amorós i el dolor a partir d'una mort inesperada, va rebre els premis Prudenci Bertrana, Crítica Serra d'Or i i Lletra d'Or de l'any 1994, i representa la consolidació de l'autor barceloní com un dels novel·listes més sòlids del panorama literari català del moment. D'ella la crítica en va destacar el lirisme contingut de la trama i la gran finor psicològica en el tractament dels sentiments dels protagonistes.

En aquests anys, i paral·lelament a l'activitat de novel·lista i narrador, Solsona passa a ser un col·laborador habitual del diari *AVUI* a través d'uns articles diaris que aconsegueixen un gran seguiment entre els lectors. En una entrevista a la revista *Escola Catalana* (núm.

RAMON SOLSONA
DG
— QUADERNS CREMA —

295, desembre 1992), l'autor declara que els articles de premsa són "un complement per abocar-hi necessitats expressives", i que el seu objectiu és "no perdre el lector, d'interessar-lo i de parlar una mica de tot utilitzant un to diguem-ne humorístic, irònic, sarcàstic, perquè em fa l'efecte que és més agraït". Aquests articles veuran la llum en forma de recull amb els títols *Reflexions de sala i alcova* (Llibres de l'Avui, 1995), *Ull de bou* (Quaderns Crema, 1995) i *Ull de vaca* (Quaderns Crema, 1995).

Un escriptor per a la televisió i la ràdio

A més d'escriure articles, novel·la, poesia i narrativa breu, Ramon Solsona s'interessa també pels guions, i el 1992 guanya el primer Concurs per a Sèries d'humor convocat per Televisió de Catalunya amb el projecte *Agència de viatges*. Des de llavors ha estat coguionista de les telesèries *Agència de viatges* (1993) i *Estació d'enllaç* (1996), i del programa d'entreteniment *Dos és*

massa (1996), espais emesos per TV3. És també autor de la lletra del Cant del centenari del FC Barcelona (1998), musicat per Antoni Ros Marbà.

Pel que fa a la ràdio, des de 1990 Ramon Solsona va col·laborar regularment al programa diari "El món a RAC1" amb l'espai "La paraula del dia", en què analitzava l'origen i els usos lingüístics arreu dels Països Catalans d'un mot o d'una expressió concreta. Actualment, l'autor participa al programa *El matí de Catalunya Ràdio* amb l'espai diari "Entre paraules". Fruit d'aquestes col·laboracions, on trobem el Solsona més curiós i juganer, però alhora també l'autor sensible que hem destacat respecte de la importància del conjunt dels mots de la llengua, són els reculls d'articles *A paraules em convides* (Columna, 2005) i el més recent *Marques que marquen* (Pòrtic, 2015), un interessant aplec de textos sobre les curiositats que amaguen els noms de moltes

marques comercials presents a la nostra vida quotidiana.

I, finalment, el Sant Jordi

Entre els anys finals de la dècada dels noranta i la primera del nou segle, Ramon Solsona segueix engruixint la seva obra novel·lística amb nous títols. *DG* (Quaderns Crema, 1998), escrita en l'estil fins aleshores reservat a la poesia satírica, i on presenta un personatge —Maruja Ruiz— que acabarà sent directora general de Felicitats Diverses, és una obra amb una hilarant trama que serveix a l'autor per criticar tot un seguit d'estaments de la societat actual, des dels polítics —que són els que reben més— fins al món del periodisme, dels sindicats, dels tertulians o dels ecologistes. Un any després apareix *No tornarem mai més* (Quaderns Crema, 1999), on Solsona descriu, a través de la història de dos nois que fan el servei militar, el salt de la joventut a l'edat adulta a partir de dos moments cronològics distanciat, uns dies d'estiu de 1970 i el Cap

d'Any del 2000. El 2004 publica la novel·la *Línia blava* (Columna, 2004) ambientada al metro de Barcelona i potser una de les més fluïdes de l'autor.

Més endavant, apareix *L'home de la maleta* (Proa, 2010), una de les obres de Solsona més treballades pel que fa a la llengua, i on el seu protagonista, un músic d'orquestra de ball retirat carregat d'ironia, reflexiona sobre les relacions familiars i sobre un present que canvia amb una rapidesa i que li causa perplexitat. Es tracta, al meu entendre, d'una de les millors obres de Solsona, tant per la trama, que en el fons acaba sent un esplèndid retrat de la capa més popular de la societat catalana, especialment la barcelonina, dels anys de la postguerra, i un magnífic repertori de situacions actuals de xoc generacional, com per la gran capacitat de l'autor de crear uns personatges inoblidables —començant pel protagonista— associats al *tour de*

force que representa reconstruir amb versemblança el català que es parlava en aquells anys. Un català, per cert, que darrera un vernís lèxic ple de castellanismes, era molt més genuí, especialment en la fraseologia, que no pas el català suposadament correcte, però molt més interferit pel castellà, que parla molta gent d'avui. La novel·la va suposar per a Solsona l'obtenció del premi Sant Jordi 2010.

Canvi d'escenari: la força de la muntanya

Finalment, aquest 2016, una de les gran novetats literàries de la represa de les publicacions després de l'estiu ha estat una nova obra de Solsona, *Allò que va passar a Cardós* (Proa, 2016). En aquesta ocasió, l'autor barceloní abandona el seu escenari més conegut, la ciutat, i s'endinsa en una història situada al Pirineu, concretament a la vall de Cardós, en l'època de la construcció de les grans infraestructures hidroelèctriques que s'hi van fer al llarg del segle XX. En la línia de novel·les com *Pedra de tartera*, de la seva admirada Maria Barbal, o d'incursions en el tema muntanyenc per part d'escriptors de fora d'aquest àmbit —és el cas de Jaume Cabré amb *Les veus del Pamano*— o de novel·les d'autors molt més centrats en les històries rurals, com Pep Coll amb obres com *El segle de la llum* (Empúries, 1997), *L'abominable crim de l'Alsina Graells* (Empúries, 1999) o *Dos taüts negres i dos de blancs* (Proa, 2013), Solsona basteix una magnífica novel·la d'ambient pirinenc.

Es tracta d'una obra estructurada a partir d'una alternança de testimonis que ens acaben configurant la veritable història d'un assassinat i d'altres morts produïdes a Ribera —Noguera, a la

novel·la— de Cardós l'any 1965. La trama, que combina el seguiment d'aquests fets dramàtics amb una història amorosa amb adulteri, es presenta amb el fons de la descripció colorista dels canvis que van sofrir aquestes valls en el moment de la construcció de les gran obres hidroelèctriques i amb l'allau de treballadors forasters que van suposar per a la zona. El rerefons de la dictadura, del poder de les forces vives —els falangistes, l'església, la guàrdia civil— i de la resistència, sovint passiva, però a voltes també activa, com la protagonitzen el germans Dinamita, acaben conformant una magnífica i ben recomanable novel·la. Una obra, a més, que demostra un altre cop la gran capacitat de recreació lingüística, especialment en els fragments dialogats, de Solsona. En aquest cas, *Allò que va passar a Cardós* presenta el que Martí Domínguez ha definit com "una vertadera polifonia de veus. Tant se val que siguin andalusos, extremenys o catalans, tant se val que siga la Guàrdia Civil, el rector o el botiguer de Ribera de Cardós: tots tenen la seua manera, el seu tarannà lingüístic i, per això, mentre llegim sentim i entenem" ("Ornitòleg Solsona", Quadern de *El País*, 29-9-2016).

Una anella més, per tant, en la consolidació d'una trajectòria literària d'un autor que ja és un referent ineludible de la narrativa catalana contemporània.

Ramon Solsona
No tornarem mai més
QUADERNS CREMA

